

3^η διάλεξη

Στοιχεία βυζαντινής χρονολόγησης, βιβλιογραφικά σημειώματα, μεσαιωνική προφορά της ελληνικής

Στοιχεία βυζαντινής χρονολόγησης

- Προϋπόθεση για την ερμηνεία των χρονολογικών στοιχείων στα βιβλιογραφικά σημειώματα: γνώση βασικών εννοιών σχετικά με το σύστημα αρίθμησης που υιοθέτησαν οι Έλληνες.
- Βυζαντινός κόσμος: αλφαβητικό σύστημα αρίθμησης (είχε εδραιωθεί από την κλασική περίοδο): απέδιδε μια αριθμητική αξία σε κάθε ένα από τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου.
- Αυτό το σύστημα προήλθε από τη Μίλητο του 7^{ου} ή 8^{ου} αι. π.Χ., γι αυτό και ονομάστηκε *μιλήσιο*. Τα 24 γράμματα του αλφαβήτου συνδυάζονται με άλλα τρία σημεία και σχηματίζουν τρεις ομάδες από 9 ψηφία: η πρώτη δηλώνει τις δεκάδες, η δεύτερη τις εκατοντάδες και η τρίτη τις χιλιάδες.
- Τρία σημεία: δίγαμμα (Ϝ), κόππα: περιέπεσαν σε αχρηστία από τον 6^ο αι. π.Χ. αλλά διατήρησαν την αριθμητική τους αξία. Δίγαμμα (= 6): τοποθετήθηκε αμέσως μετά το ε (=5), και στη βυζαντινή περίοδο τροποποιήθηκε η μορφή του και ονομάστηκε *στίγμα*, γιατί θεωρήθηκε ότι από άποψη γραφής αντιστοιχεί στο στ, καθώς στην όψιμη μορφή του εμφανίζει να σχηματίζει το σύμπλεγμα αυτών των δύο γραμμάτων (ς). Κόππα (= 90): τοποθετήθηκε μετά το π (= 80), σαμπί (= 900) (= πιθανώς προήλθε από τη βυζ. Έκφραση ώσάν π = μοιάζει με το π).
- Μεσαιωνικά χφφ.: ο αριθμός δηλώνεται με μια μικρή γραμμή που γράφεται από πάνω του.
- Αλφαβητικό σύστημα αρίθμησης: υπάρχει και στη σημερινή εποχή (π.χ. σελίδες προλόγου βιβλίου, αριθμός τόμων έργου). Δύση: ρωμαϊκό σύστημα αρίθμησης.

Η μέτρηση του χρόνου

- Βυζαντινό και ιουλιανό ημερολόγιο (το ιουλιανό υιοθετήθηκε στον δυτικό μεσαιωνικό κόσμο): η διαφορά τους είναι η επιλογή της χρονιάς από την οποία ξεκινάει ο υπολογισμός των ετών και της ημέρας με την οποία ξεκινά κάθε έτος.

- Μεσαιωνική Δύση: ο μοναχός Διονύσιος ο Μικρός (περ. 500-560) όρισε ως χρονολογία γέννησης του Χριστού το έτος 753 από κτίσεως Ρώμης.
- Βυζάντιο: Αναφορά στη χρονολόγηση από κτίσεως κόσμου ή από Αδάμ. Σύμφωνα με την ερμηνεία χρονολογικών δεδομένων της Παλαιάς Διαθήκης, **η δημιουργία του σύμπαντος τοποθετείται 5500 έτη πριν από τη γέννηση του Χριστού.** Διαφορές στις χρονολογίες ανά τα διάφορα μέρη (π.χ. Αλεξάνδρεια). Κωνσταντινούπολη: στα μέσα του 10^{ου} αι. **οι Βυζαντινοί κατέληξαν στο 5508 π.Χ. ως το έτος δημιουργίας του κόσμου.**
- Πρώτη ημέρα πολιτικού και εκκλησιαστικού βυζαντινού έτους: 1^η Σεπτεμβρίου (αρχή της ινδικτιώνας). Ινδικτιώνα: κύκλος 15 ετών που θεσμοθετήθηκε από τον Μ. Κωνσταντίνο για φορολογικούς σκοπούς. Προσοχή στους μήνες κατά την ανάγνωση χρονολογικών στοιχείων σε βιβλιογραφικά σημειώματα: 5509 για τους μήνες Σεπτέμβριο-Δεκέμβριο και 5508 για τους μήνες από Ιανουάριο μέχρι και Αύγουστο. **Εξακρίβωση έτους: έτος που αναγράφεται-5508/9.**
- Ρωμαϊκή εποχή: κάθε μέρα χωρίζεται σε 12 ώρες φωτός και 12 ώρες σκότους. 1^η ώρα ημέρας: ανατολή ηλίου (περίπου στις 6), 3^η ώρα: 09:00, 6^η ώρα: 12:00, 9^η ώρα: 15:00, Έσπερινόν: περίπου στις 17:00, Απόδειπνον: περίπου στις 18:00.
- Ημέρες εβδομάδας: πρώτη ημέρα η Κυριακή (= ημέρα του Κυρίου), Δευτέρα-Πέμπτη: παίρνουν το όνομα από τη σειρά τους, Παρασκευή και Σάββατο: ονόματα από την εβραϊκή παράδοση.